

“Ik heb een boeiend leven gehad, heel divers. En altijd eigen baas geweest”

Op een zomerse middag interviewen we Bert de Jong (80 jr) die heel wat voetsporen in onze wijk heeft liggen en veel mooie verhalen weet te vertellen. Hij vertelt er graag over. Een interview over de periode waarin een familiebedrijf, dat zorg bood van de wieg tot het graf, uitgroeide tot de eerste Leidse ambulancedienst van de Gebr. De Jong.

Interview: Margriet Stronkhorst en Blîde Duk
Foto’s: Sander de Vries

Jeugdjaren in en rond de Professorenwijk
In 1946 stond Bert zijn wieg weliswaar aan de Hogewoerd 164 maar hij was als kind veel in onze wijk te vinden; “hier ligt mijn jeugd en voel je je thuis.” Zo ging hij als kind op de step naar een lagere school in de Franchimontlaan. Alle kinderen van het gezin gingen naar een andere school, zo wilde de moeder van Bert dat. Soms waren de scholen door de na oorlogse geboortegolf zo overvol dat hij met de hele klas een jaartje naar een andere school moest. Bert vertelt ook dat hij één keer per maand met de hele klas naar de Petruskerk ging om te biechten. Dan moest je een smoes verzinnen dat je iets verkeerds had gedaan zoals suiker stelen of iets dergelijks. Omdat de kinderen het biechten niet al te serieus namen, werd het soms lastig om telkens weer iets nieuws te bedenken om op te biechten.

De middelbare schooltijd bracht Bert door op de Bonaventura College aan de Marienpoelstraat. Hij vertelt over deze periode: “Je had toen twee gymleraren, als je Kallenberg had, had je het hele jaar basketballen als sport, had je Penders als gymleraar dan deed je het hele jaar aan volleyballen. Dus het hing van de gymleraar af welke sport je deed.” In de derde klas vormde hij samen met een paar jongens een bandje genaamd Marv Beverly & The Fashions. Ze reden op hun 16de in 1962 allemaal op een witte Puch, want als je een Puch had hoorde je erbij. Op zaterdagen gingen ze naar de Groote Vink om te dansen. Daar was vroeger een hotel met een speeltuin en kon er op zaterdag gedanst worden. Op zijn 18de koopt hij een lelijke eend van zijn buurvrouw voor vijfhonderd gulden. Die moest hij aanduwen en er dan inspringen want de startmotor was kapot.
De middelbare school heeft Bert niet afgerond, hij is vervroegd in militaire dienst gegaan en daarna heeft hij vakdiploma’s voor de ambulancezorg gehaald.

Het begin van een familiebedrijf
De overgrootvader van Bert was een herenboer in Reeuwijk en bezat veel grond en had acht zonen. De oudste zoon erfde de boerderij. De opa van Bert kreeg een stalhouderij in Leiden. Aan de Hogewoerd nr. 164 zat achter het huis een garage met daarachter weer paardenstallen aan vast. Men sliep in de woning erboven, dan kon je de paarden horen als er iets aan de hand was of iets niet goed was. Daar werd je dan wakker van en kon je naar beneden kijken wat er aan de hand was. In de oorlog is er twee keer brand geweest in de stallen.
Het familiebedrijf van De Jong was van huis uit katholiek en regelde met ziekenauto’s het ziekenvervoer vanaf het Elisabethziekenhuis (toen gelegen aan de Hooigracht, nu het Alrijne ziekenhuis) en verzorgde ook rouw- en trouwritten met auto’s en rijtuigen. Als katholieke ambulancedienst had de familie het exclusieve recht op patiëntenvervoer. Iedere huisarts had zijn eigen koetsier met een dokterscoupe. De huisarts werd naar de patiënten gebracht en dan stond de koetsier te wachten en ging men weer door naar de volgende patiënt. Vóór die tijd werden patiënten vervoerd door nonnen van het Elisabethziekenhuis of het Academisch ziekenhuis (toen op de Steenstraat waar nu het Wereldmuseum is). Dan liep men met een rijdende brancard met een kap

eroverheen en een rode lamp in de hand de zieken naar de betreffende ziekenhuizen. Rond 1931 zijn de Gebr. De Jong, bestaande uit Andre de vader van Bert, Piet en Leo de Jong, begonnen met het ziekenvervoer per auto en in 1935 stopt men met de doktersbezoeken per paard. De paarden werden nog tot 1976 ingezet voor de rouw- en trouwritten. Vanaf 1976 werd dit met antieke auto's gedaan zoals Bentleys en Rolls Royces.

Het was echt een familiebedrijf waarbij drie tantes de administratie deden en alle kinderen werden, zoals Bert het passend omschrijft, ook "ingelijfd" in het familiebedrijf. Zo was hij bv. op zijn 13e palfrenier waarbij hij mensen hielp met het in- en uitstappen uit de koets zodat de koetsier op de bok kon blijven zitten. Bert ging zelden op vakantie, wellicht is dat hooguit één keer geweest want je werkte het hele jaar. In de zomer werden er in buurthuis van de speeltuin 't Profje vakantie activiteiten georganiseerd waar hij naartoe ging. Er werd dan één keer in de week een film vertoond of ze gingen een dagje naar Duinrell toe met "bussen van metaal".

Weilanden tot aan de molen
De opa van Bert bezat de weilanden tussen het Van Vollenhovenplein tot aan de Lorentzkade (nu het Roomburgerpark). Hier stonden de paarden van de familie De Jong. Het waren vier schimmels en tien zwarte paarden. Bert mocht meehelpen hooien toen hij vier, vijf jaar oud was. Dan mocht hij boven op het hooi zitten als ze van het land naar de stal naar de Hogewoerd reden. Ook reed hij samen met zijn vader, met een driewielige mestkar, de mest over het weiland uit. Als schooljongen verdiende hij in de weekenden wat bij door de paarden te voeren en te mesten. Dan hadden de koetsiers vrij.
In 1952 werden de weilanden onteigend door de gemeente om plaats te maken voor nieuwbouw en sportvelden. Gebr. De Jong kreeg van de gemeente land in de buurt van Cronestein waar nog geen bestemming voor was gevonden, zo kon het bedrijf het land in de tussentijd onderhouden.
Bert vertelt dat hij nu als vrijwillige chauffeur werkt bij Huize Roomburgh waar hij mensen van en naar de dagbesteding brengt maar ook maaltijden aflevert bij mensen. Zo sprak hij onlangs nog een man die in de Goejestraat heeft gewoond en wist te vertellen dat hij vanuit de achtertuin de paarden brood gaf. Helaas zijn er weinig foto's meer te vinden van deze weilanden.

Het verzorgen van de paarden werd mede mogelijk gemaakt door vier of vijf schoolmeisjes die gek van paarden waren en meehielpen met de verzorging. S'ochtends om zes uur werd er eerst koffie met een boterpuntje gehaald bij koffiekiosk Mariton. Om 6:15 gingen ze naar het land om de paarden te vangen. De meiden rosten de paarden en wasten de benen en zetten ze om half acht keurig netjes en schoon op stal en gingen daarna naar school.

De liefde voor paarden zat in de familie; de opa van Bert hield namelijk ook van de paardendraverij. Aan de Verdamstraat (voordat het een korfbalveld werd) lag een oefenbaan waar hij zijn draver trainde voor wedstrijden die hij op de renbaan in Duindigt deed. Een draver is een speciaal soort renpaard die gefokt was om op hoge snelheid te kunnen draven. Er zat dan iemand in een tweewielige kar (de sulky) erachter.

Een onderneming met vele gezichten
Het familiebedrijf deed ook veel aan nevendiensten zoals de koetsritjes op Koninginnedag. Van zijn 20e tot zijn 65e heeft Bert met een koets rondritten voor kinderen gedaan op Koninginnedag. Ook dat had Bert van zijn vader overgenomen. De koetsiers die voor zijn vader werkte werden gek van het gezeur van de kinderen en dat de jongens uit de buurt achterop wouden staan. Bert daarentegen vond het altijd wel leuk om te doen want hij kende de meeste jongeren wel.

Bert vertelt ook over het rondrijden van Minerva studenten tijdens studentenfeesten en over de zogenaamde pettenverbranding. Vroeger werden de groentjes (de eerstejaars studenten) kaalgeschoren en kregen ze een pet op en ze droegen een regenjas. Op de laatste dag van de ontgroening werden alle petten op een hoop gegooid bij het Academiegebouw en in brand gestoken

en dan gingen ze in optocht terug naar de sociëteit. Ook werd één keer per jaar met de bestuurswissel met het nieuwe bestuur gereden waarbij het oude bestuur werd “uitgedronken” en het nieuwe werd “ingedronken”. Met zeven koetsen werden er langs verschillende kroegen gereden. Bij de burcht kregen ze een laatste borrel en dan was het met een noodgang naar de sociëteit. Dan was het bestuur overgedragen. De koetsen kwamen niet altijd ongeschonden uit deze studenten ritjes. “Het hoorde bij je vak” antwoord Bert op de vraag of hij het leuk vond om dit te doen.
Het bedrijf verzorgde ook de 3 Oktober optochten waarbij alle praalwagens met paarden waren bespannen. Als de paarden erg nerveus waren kregen ze een half uur voor de optocht een spuitje met valium op de tong om ze rustig te houden. Bert helpt nog steeds met het inspannen van de paarden voor Leids Ontzet. Dat gebeurt praktisch tegenover zijn appartement en hij kent de koetsiers nog steeds.

Er werden ook veel bruiloftritten gereden. De katholieken trouwden altijd in de ochtend. In het kader van de communie moest men s’ochtends niks eten voordat men de hostie ontving van de pastoor. In de avond volgde een receptie en een feest. Om de middag te vullen werden veel bruiloft rondritten gemaakt naar bv. De Vink. Dat betekende lange dagen werken.

Van chauffeur tot bedrijfsleider
Bert neemt op een gegeven moment het vervoersbedrijf van zijn vader over inclusief de dienstwoningen aan de Hogewoerd nr 164. Op de begane grond was een rouwkamer. Het personeel woonde boven. De ambulanceauto’s stonden toen achter bij het Utrechtse Veer en dat was handig als je piketdienst had om snel ter plaatse te kunnen zijn. De ambulancezorg veranderde in de loop der jaren sterk. In 1987 verhuisde het bedrijf naar een pand aan de Pesthuislaan achter het LUMC met boven vier slaapkamers. Het personeel hoefde zo niet langer vanuit de dienstwoningen op pad. In de oude paardenstallen kwam een poolcentrum.

Ondertussen groeide ook het bedrijf. Waar het ooit begon met één ambulance, breidde het wagenpark zich geleidelijk uit tot zeven voertuigen. Tegelijkertijd verdwenen de activiteiten op het gebied van rouw- en trouwvervoer steeds meer naar de achtergrond en richtte het bedrijf zich uiteindelijk volledig op de ambulancezorg.

In 2005 kwam een einde aan het familiebedrijf toen het werd verkocht aan de gemeente Leiden. Die ontwikkeling paste binnen een landelijke reorganisatie van de hulpdiensten. Na grote rampen, zoals de Bijlmerramp en de cafébrand in Volendam, besloot de overheid dat ambulancezorg, politie en brandweer per regio moesten samenwerken vanuit één meldkamer. Hierdoor ontstonden 25 regionale meldkamers, waaronder die van Hollands Midden. In de Leidse regio werden vervolgens vijf ambulancediensten samengevoegd tot één organisatie. Er werden steeds meer eisen en medische diploma's gesteld aan het vak van ambulance chauffeur. Tot 2005 was er een tweedeling in het ziekenvervoer waarbij de ongevallen en aanrijdingen etc. werden uitgevoerd door de GGD en het reguliere spoedeisend vervoer waar een arts bij aanwezig was werd uitgevoerd door de Gebr. De Jong.

Tot zijn 48e heeft Bert op de ambulance gereden maar toen kreeg hij last van zijn rug door het tillen van patiënten op trappen etc. Hij kreeg een functie als bedrijfsleider en de leiding over niet operationele zaken (inkoop, opleiding en administratie). Uiteindelijk ging hij op 65-jarige leeftijd met pensioen, na een loopbaan waarin hij de ambulancezorg zag veranderen van een kleinschalig familiebedrijf tot een professionele regionale organisatie.

Verhuizing naar de wijk
Bert woont sinds 11 jaar in een appartementencomplex aan de Burggravenlaan. Na 70 jr de trappen van de Hogewoerd op en af was dit ook nodig want ondertussen waren de knieën van Bert behoorlijk versleten. Hij vertelt gelijk over het feit dat hij al sinds zijn 8e jaar bij koffiekiosk Mariton aan de overkant komt. Hij ging dan als kleine jongen met de chauffeurs en de koetsiers mee die daar koffiedronken. Bert kreeg dan een chocomel en een gevulde koek, dat kreeg je thuis niet. Nog steeds is de Mariton een geliefde plek voor ambachtsmensen zoals schilders, stratenmakers, loodgieters en andere ZZP'ers om hun ochtend en middag koffie te drinken. Vanaf 5:15 uur s 'ochtends is de uitbater aanwezig en Bert komt daar nog steeds in de vroege ochtend. Het zit elke dag vol met vaste klanten. Bert vindt het mooi dat hij nu in een wijk woont die hij heeft zien ontwikkelen van weiland tot woonwijk en waar zoveel van zijn herinneringen liggen.

